

DE VIA DOCTRINAE

De via vero doctrinae plures solent fieri quaestiones ad diffinitiones an descriptions istae datae a Porphirio, quas adducere parvipendimus propter eorum imperitiam; tum, quoniam rectum est iudex sui et obliqui, ex veritate igitur apparebunt aliorum inanes quaestiones. Nos igitur contra omnes propter Averroem hanc ponimus conclusionem. Neque descriptions neque diffinitiones istas esse, sed diffinitiones quid nominis tantum.

Ut autem declaretur ista conclusio oportet primo quadem praecognoscere, diffinitionem duplificem, quid nominis et quid rei (663). Diffinitio quid rei (664) est illa quae indicat substantiam et essentiam rei, sicuti sunt genus et differentia (665), vel proprium (666), quoniam differentia est ignota, id est natura eius generica et universalis, et differentia quae propria eius essentia; quae partes iunctim faciunt cognoscere totam essentiam rei, ultra quod nihil est de re, et ideo vocatur terminus (667).

Noto ultra omnis doctrina etiam diffinitiva (668) (quamvis negare videtur Averroes et Themistius) procedit ex partibus prius notis necessario; aliter nam non faceret doctrinam diffinitivam; et est ratio, quoniam si partes non intelligentur, neque totum; incognitis ergo partibus, ergo et totum, ergo tota illa diffinitio ignota numquam poterit indicare essentiam diffiniti, cum omnis doctrina fiat ex praexistenti cognitione, quae fit causa agens (669) quae reducta ignorantiam et quae situm de potentia notum ad actum notum; agens enim quod reducit aliquid de potentia ad actum, oportet ut sit in actu; si ergo praemissae et partes diffinitionis sunt causae agentes notitiam conclusionis et reducunt ipsam de potentia ad actum, ergo oportet quod sint in actu prius cognitae et praemissae et partes diffinitionis.

Diffinitio vero quid nominis (670) potest fieri pluribus modis, quae non erit nisi declaratio quid significat illud nomen, tamen non autem indicat essentiam et fit per nomen declarando aliud nomen vel nomen per orationem vel orationem per orationem vel orationem per nomen, dummodo declaratio sit clarior et aequivaleat in significato et potest esse entis et non entis (671); diffinitio autem quid rei solummodo entis, non autem non entis, et est ratio, quoniam diffinitio quid rei indicat substantiam, non ens autem, non habet substantiam: bene potest habere nomen ut chimera, et ideo de chimera potest esse diffinitio quid nominis, non autem quid rei.

Noto ultra (672) aliquando diffinitiones ipsae etiam per verum genus et veram differentiam esse diffinitionem quid nominis et non e contra; probatur ratione et auctoritate Averrois; tunc aliqua diffinitio quid rei quoniam indicat essentiam rei, quid est res (673) per diffinitionem diffinitionis; si igitur non indicat essentiam rei, non est diffinitio quid rei; sed aliquando non indicat essentiam rei, ergo non quid rei diffinitio. Maior nota, minor probatur per ipsum met Averroem (674); tunc indicat substantiam diffinitio, quando tota est perfecte cognita, quando vero non, nec perfectam diffinitivam potest facere doctrinam, per sumptum supra. Addamus minorem; sed aliquando tota diffinitio non est perfecte cognita, ergo aliquam non dat doctrinam et essentiam perfectam ipsius diffiniti. Maior sumpta et probata, minor probatur: non solum destructis omnibus partibus, sed etsi una destructa fuerit, et totum. Et est ratio, quoniam (675) totum non est aliud nisi omnes partes simul sumptae; sed aliquando partes diffinitionis sunt ignotae, unclare patet et declarabimus. Ergo aliquando tota diffinitio est ignota. Ergo tunc non potest facere doctrinam diffinitivam, ergo tunc non indicabit essentiam rei. Ergo non diffinitio a primo ad ultimum.

Sed restat illud probandum quomodo partes diffinitionis aliquando sunt ignotae; hoc declarat Averroes (676): quando sumus incohantes artem aliquam, tunc illae partes diffinitioni rei, quae diffinitur in arte non perfecte intelligitur. Verbi gratia: si nos simus in principio artis philosophiae, et praceptor nobis enunciet hanc diffinitionem naturae, scilicet principium motus et quietis, tunc nescimus quid sit principium, quid motus,

quidve quies perfecte, nisi cognitione confusa, ergo illae partes facient cognitionem confusam nobis tunc, non autem distinctam. Non ergo diffinitio quid rei, quoniam ipsa dividit in singula (677), idest faciat cognitionem distinctam rei non autem confusam. Sicuti diffinitio quid nominis.

Sed quaeras quomodo sequitur tunc non est diffinitio quid rei, ergo quid nominis. Respondeamus valere hanc consequentiam per sumptum ex Aristotele (678). Duplex est diffinitio, quid rei et quid nominis, haec huiusmodi non est quid rei, ergo quid nominis necessario. Praeterea (679) illa notitia, quam facit habere nomen, est notitia rei confusa; sed probatum, quando partes diffinitionis non perfecte sunt intellectae, non distinctam sed confusam faciunt rei notitiam, ergo non quid rei, sed quid nominis tunc diffinitio.

Unde sileant quidam ignorantissimi Modernorum, qui quondam nescio quid, hoc dictum derident, scilicet aliquando diffinitionem per verum genus et veram differentiam esse diffinitionem quid nominis non autem quid rei; ad quid ergo rides ostendens aliis haec a te sperni tamquam puerilia dicta? Nonne cum Averroë, Aristotele atque ratione probatum? Misereor tamen eius naturae. Magis autem eorum qui ab huiusmodi honinibus decipi patiuntur, cum deceptores sint potius bonorum ingeniorum quam praeceptores; magisque videri quam esse sapientes desiderant, unde pecuniae aucupatores vocat Aristoteles (680). Sed ad rem, quod vero non omnis diffinitio quid nominis sit quid rei clare patet, pro nunc tantum ostendam hac ratione (681): diffinitio quid nominis erit per unum nomen quod nullo modo poterit esse quid rei. Praeterea est entis et non entis (682), non autem huiusmodi quid rei, ut probatum supra.

Ex quibus respondeamus ad quaeasitum principale cum Averroë, (683) diffinitiones istas non posse esse quid rei. Sed declarationes quid nominis, probatur per supra sumpta, sumendo unum quod etiam supra probatum ex ipso Porphyrio, librum istum esse introductorium, in introductorio autem non sunt diffinitiones quid rei, sed semper quid nominis, cum simus tunc in principio vel ante artem ubi non perfecte intelliguntur partes, tum etiam quoniam tunc scholares sunt incohantes artem, non possunt intelligere res artis neque partes illarum diffinitionum, verbi gratia ad propositum nostrum: genus est praedicatum in quid; quid sit praedicari quid in quid, quid in quale, incohantes logicam nullo modo possunt perfecte intelligere, quid praedicatum nam in communi in libro Priorum etc. Ideo sunt diffinitiones illae quid nominis quamvis per verum genus et veram differentiam; tum etiam, ut ipse met Porfirius, ista sunt introductoria, quaedam sunt praecognitiones dirigentes ad res logicales, non autem faciunt cognitionem distinctam rerum logicalium; non ergo diffinitiones quid rei, per sumpta supra; quando vero postea ista tractantur et diffiniuntur in libro Topicorum, quamvis per eadem genera et differentias, tamen quoniam ibi est suus proprius tractatus, ideo ibi non quid nominis sunt sed quid rei et perfectae diffinitiones. Sicuti logicales esse possunt propter contrariam causam, quoniam ibi perfecte intelliguntur; cum non in principio artis simus tunc, neque ibi sit declaratio ad introducendum ad logicam, sed ibi proprius sit eorum tractatus, ubi distinctus eorum habetur cognitio, diffinitiones ergo quid rei non autem quid nominis. Concludimus ergo quod ad declarandum haec Porfirius, accipit instrumentum, quod diffinitio quid nominis, quod erat quid rei, in libro Topicorum.

Ad probandum autem partes diffinitionis vel alia in hoc libro utitur Porfirius non demonstratione, sed exemplo, inductione, vel alia manerie disciplinae, propter duas rationes: primo, quoniam ipse met concedit velle facere introductorium incohantibus modo (684); non omnibus idem placet instrumentum, sed ingeniosis atque proiectis ratio demonstrativa per causam. Rudibus autem, vel incohantibus, vel malae naturae, vel malae assuetis, debemus ipsis satisfacere, declarando res artis per exempla, vel alio clariori modo quo possumus; merito igitur ipse Porfirius talibus utitur instrumentis non autem demonstratione, sicuti ad pauca respicientes alii dicunt. Est alia ratio (685); talem enim dat regulam ibi Aristoteles: qualis est materia tale debet esse instrumentum, in rebus difficilibus debemus uti demonstratione (686); in rebus vero facilibus aliqua manerie disciplinae locis dictis, quae instrumenta sunt inductio, enthymema, exemplum, vel aliquis alias facilis modus arguendi quae maneries dicitur (687).

Quibus omnibus pro maiori addamus minorem ipsius Averrois (688): ista sunt per intelligibilia, non ergo ad ea declarandum debet uti Porfirius demonstratione, unde sileant sine arte loquentes, et ad pauca respicientes cum dicant in libro Porfirii aliquid demonstrari; quod absonum atque nefandum in arte.

Note

663) Averr., Them., 1° Post., cap. 2°; Arist., 2° Post., cap. 9°

664) 1° Top.

665) 2° Post., cap. 19°

666) 1° Post., cap. 31°

667) 1° Top., cap. 4°

668) 1° Post., cap. 2°; Them. et Averr., 1° Meth., cap. 48°; 6° Top., cap. 4°

669) 1° Post., cap. 1°

670) 1° Post., cap. 37°

671) 2° Post., cap. 7°

672) Averr., 1° Post., cap. 2°; 2° Post., cap. 35°

673) 1° Top., cap. 4°

674) 1° Post., cap. 2°

675) 1° Phis., cap. 17°

676) 1° Post., cap. 2°

677) 1° Phis., cap. 5°

678) 2° Post., cap. 7°

679) 1° Phis., cap. 5°

680) 2° Elench., cap. 2°

681) 1° Prior., cap. proprio

682) 2° Post., cap. 7°

683) In ultimo expositionis Porfirii

684) 2° Meth., cap. 15°

685) 2° Meth., cap. 14°; 1° Eth., cap. 2°

686) 1° Post., cap. 1°; 1° Eth., dicto; 1° Coeli, cap. 2°

687) 1° Phis., inprologo, Averr.

688) In ultimo expositionis Porphirii

Tutti i contenuti di questo documento sono pubblicati sotto la [Licenza Creative Commons: NC-SA](#)
[Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 License](#)

